

Sortterne projekt – Vestjylland

Årsrapport 2022

Samarbejdsprojekt mellem Naturstyrelsen -Vestjylland, Holstebro kommune,
Ringkøbing-Skjern kommune, DOF-Vestjylland

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 3
Deltagere	side 4
Sortterne projekt 2021 - 2022	side 5
Udlægning af flåder	side 8
Overvågning af Sortterner ved Vest Stadil Fjord, Husby sø	side 10
Indsamling af flåder	side 14
Sortterne besøg – andre lokaliteter i Vestjylland	side 15
Afrunding, konklusioner i 2022	side 16
Hvordan gik det i Sønderjylland og Vejlerne i 2022	side 17

Indledning

”Sortterne projekt – Vestjylland” er opstartet i 2018, med håb om, at kunne hjælpe den lille bestand af den i Danmark sjældne Sortterne, som kun har 3 delbestande tilbage i Danmark, en på grænsen mellem Danmark og Tyskland, en i Vejlerne i Thy og en i området Vest Stadil fjord/Husby-Nørre sø.

Sidstnævnte er den mindste bestand og det er den, som dette projekt vil overvåge i 3 år fra 2018 – 2020, for om muligt at hjælpe, dels med forbedrede rede muligheder i form af rede-flåder og dels generelle og målrettede observationer af hvordan det går med bestanden og dens ynglesucces.

Efter at have arbejdet med Sortterne-projektet i 3 år, hvor vi har generet ny viden om bestanden i Vestjylland uden dog at have haft held med at arten begyndte at yngle på de udlagte flåder, synes deltagerne at det har været spændende at være med i og at arbejdet er for vigtigt at stoppe og derfor ansøgte vi DOF-Vestjylland om at forlænge projektet i 2 år. Dette blev bevilget og derfor forsættes arbejdet i 2021 + 2022 sammen med de øvrige deltagere: NST-Vestjylland, Holstebro og Ringkøbing-Skjern kommuner.

I 2022 blev der således igen lagt flåder i Vest Stadil fjord og ved Husby sø.

Forsidefoto

Foto af rede flåde med goldt Sortterne-æg er taget af Niels Christian Knygsand Rønhøj den 28.7. 2022 ved Husby sø og viser at vores projekt endelig lykkedes i år – Sortterne ynglede for første gang nogensinde på rede flåderne, antagelig både ved Husby sø og Vest Stadil fjord.

End videre skal lyde et **Stort TAK** til alle, som bidrager på den ene eller anden måde i det vestjyske Sortterne-projekt.

Grønbjerg – december 2022 - LHH

Deltagere i projektet

Naturstyrelsen Vestjylland:

Kontaktperson og hjælp med udlægning af flåder og andet praktisk ved Vest Stadil fjord:
Henning Fjord Aaser.

Holstebro kommune:

Kontaktperson og hjælp med udlægning af flåder og kontakt til lodsejere ved Husby sø:
Bo Boysen Larsen

Ringkøbing-Skjern kommune:

Ingen kontaktperson

DOF-Vestjylland:

Kontaktpersoner, udlægning og indsamling af flåder, optælling og registrering, samt udarbejdelse af årsrapport:

Elisabeth Borch + Niels Chr. Knygsand Rønhøj

Lars Møgeltoft Poulsen

Ole Amstrup

Lars Holm Hansen

Ravnhøj Consult:

Kontaktperson, konsulent, knowhow omkring Sortterne, indkøb af rede flåder:
Jesper Tofft

Sortterne projekt 2022

Vi afholdt ikke noget decideret møde inden start, da vi jo efterhånden har en fast procedure for de ting der skal gøres omkring udlægning af flåder, aftaler og overvågning mv.

Herover endelig et rigtig godt foto af en vestjysk Sortterne taget af Ole Amstrup d. 24.6. ved Vest Stadil fjord, hvor Ole fik tilladelse fra Naturstyrelsen til at inspicere området ved rede flåderne. Bemærk fuglen er begyndt fjerfældning ved næbet.

Vest Stadil fjord:

Rede flåder placeret samme sted, som vi har gjort alle år fra 2018 – 2022.

Ynglepar: Vest Stadil fjord 2004 – 2022:

2004	2005	2006	2007	2008
6	6	6	3	6
2009	2010	2011	2012	2013
2	2	1	0	4
2014	2015	2016	2017	2018
0 – 3	0 – 1	7	4	4
2019	2020	2021	2022	
3	0	0	3	

Husby sø

Rede flåderne ved Husby sø, cirka 15 blev i 2022 udlagt på nogenlunde samme placeringer, som i 2020 og 2021. Til denne sæson havde Niels Christian Knygsand Rønhøj, som et nyt tiltag fabrikeret 2 ekstra store rede flåder.

- 5 flåder ved den røde prik i nordenden, heraf én stor.
- 5 i vigen allernordligvestligst, hvor flåderne også var placeret i 2018, også her én stor.
- 5 flåder i øst og syd markeret med grønne ringe

Ynglebestand: Husby sø 2004 – 2022:

2004	2005	2006	2007	2008
-	-	-	1	1
2009	2010	2011	2012	2013
2	1	5 – 8	2	0
2014	2015	2016	2017	2018
0	4 - 6	0	0	0
2019	2020	2021	2022	
2	4	2-3	2	

Udlægning af flåder

5. maj blev 10 rede-flåder sejlet ud og udlagt i den nordlige del af Husby sø i 2 områder, 5 på samme placering som i 2020+2021 og 5 i vigen lidt nordligvestligere, hvor de også var placeret i 2018. Niels Chr. Knygsand Rønhøj hjalp os igen her. Elisabeth Borch sejlede 5 rede flåder ud i den østlige og sydlige del af Husby sø pr. kajak.

Det var på den store flåde længst til højre her, at Sortterneerne yngede i 2022.

10. maj blev Sortterne flåderne udlagt i Vest Stadil fjord på samme placering som i de foregående år. Der blev dog kun lagt flåder ud i vigen stik nord for jagthytten.

Overvågning af Sortterner ved Husby sø og Vest Stadil fjord

Metode og dækning:

- 1) Husby sø blev dækket med i alt 14 besøg: 3 gange i maj, 7 gange i juni og 4 gange i juli
- 2) Vest Stadil Fjord, blev dækket med i alt 8 besøg: 1 i maj, 4 i juni, 3 i juli.

Data er hentet i DOF-basen hvor det tilstræbes, at alt relevant i forhold til projektet bliver registreret.

Resultater fra Husby sø:

Lad os sige det med det samme: 2022 blev et rigtig fint år for DOF-Vestjyllands Sortterne projekt og selvom vi ikke med 100 % sikkerhed kender yngleresultatet, så tyder alt på, at der kom vestjyske Sortterne unger på vingerne i år, antagelig på begge lokaliteter.

Den første Sortterne blev set ved Husby sø samme dato, som i 2021, nemlig 2.5. og dermed første iagttagelse af arten i Vestjylland i 2022.

- Største iagttagelse var 8 – 10 fugle 28.7., hvoraf de 2 blev set ved rede flåderne i det nordvestligste hjørne, hvor der tillige lå et goldt æg på den store rede flåde. Udover disse blev der denne dag set 6 – 8 fugle mellem lillemeden og svinemaden og antagelig er disse fugle de 2 par, som ynglede på den store flåde + unger. Dagen efter 29.7. var der ingen fugle at se ved Husby sø og efterfølgende blev der heller ikke set flere Sortterner ved søen.
- Næsthøjeste iagttagelse var 7 fugle 17.5.

Der er i alt indtastet 19 observationer af Sortterne ved Husby sø, men ingen i den nærværende liggende Nørresø i perioden fra 2.5. til 4.7.

Medio maj sås op til 7 fugle ved søen og fra 23.5 var det ligesom nogle af Sortterne tog ophold i det nordvestligste hjørne omkring rede flåderne. 14.6. sås en fugl gå ned umiddelbart i nærheden af rede flåderne og herefter blev fuglene set netop her ved flere besøg resten af juni og derfor kontaktede vi Naturstyrelsen Vestjylland, som er ejer af en drone.

30.6. blev dagen hvor vi skulle se om flåderne blev brugt. Det viste sig at være svært at finde rede flåderne med dronen, men vi var dog så tæt på, at det så ud til at der var 2 par på den store flåde og det var så også her, at der lå et goldt æg (foto 28.7).

Mens vi opholdt os i nærheden denne dag var 2 Sortterne meget årvågne og modige i forhold til forbi flyvende potentielle fjender. Vi så dem således flyve direkte mod en overflyvende Havørn og ligeså en Rørhøg, samt et par krager, så ingen tvivl om at de havde noget, som skulle forsvares. 17. juli og 19. juli sås også udfald mod Musvåge og Havørn, så i mere end halvanden måned forsvarede Sortterne det omtalte område og med iagttagelsen 28.7. af 8 til 10 fugle, så tyder alt på at der kom unger på vingerne ved Husby sø i 2022.

Sortterne forsvare rede området - foto Ole Amstrup

Sortternens ynglebiologi er som følger: Æglægning foregår fra sidst i maj til midt i juni. Der lægges 2 – 4 æg, oftest 3. Der ruges 14 – 17 dage af begge køn, dog mest hunnen. Når ungerne er klækket, fodrer begge forældrefugle og ungerne bliver i reden i 2 uger og er flyvefærdige efter 3 – 4 uger, hvilket vil sige at Sortternens ynglecyklus foretages på små 2 måneder. I den kontekst passer vores iagttagelser og konklusioner ganske fint! 😊

Resultater fra Vest Stadil Fjord:

Første iagttagelse ved Vest Stadil fjord var 5 overflyvende fugle 7.5. og herefter er Sortterne set i hele perioden frem til 2.8.

Alt i alt er der indtastet 58 iagttagelser i DOF-basen af Sortterne på lokaliteten i 2022 og det er meget mere end i 2021, hvor der kun var 17 iagttagelser i alt her.

Maksimum antal fugle er 6 ængstelige/urolige fugle 24.6., hvilket er det laveste max. tal ved Vest Stadil fjord siden området blev naturgenoprettet i 1999.

På trods af ret få Sortterner på lokaliteten i år, så ynglede de også ved Vest Stadil fjord og hvis de ikke ynglede på rede flåderne, så var det i umiddelbar nærhed af disse i samme område, som de har været de andre år også. Der er en del georefererede iagttagelser over hele perioden, som også viser at Sortternerne ses meget i dette område umiddelbart nord for jagthytten.

2 – 4 fugle ses i perioden fra 5. maj til 20. maj her og 14.6. er der en iagttagelse hvor en Sortterne angriber en Rørhøg og det indikerer jo der er noget at forsvare. Da det er meget svært at overskue ved rede flåderne når vegetationen vokser op og derfor fik Ole Amstrup tilladelse til at gå ind til kolonien, hvilket bevirkede at han iagttog 6 voksne ynglefugle/ængstelige/uroelige fugle, hvilket vil sige 3 par.

30. juni var der inspektion med drone, men det viste sig ikke at være helt nemt, men 3 ad fugle blev set ved "kolonien".

11.7. sås igen angreb mod Rørhøg hun, hvor 2 – 3 fugle var meget utilfredse og ligeså sås en Sortterne at gå ned og sandsynligvis fodre.

29.7. ses angreb på Duehøg i yngleområdet.

1.8. ses en juv. Sortterne og dagen efter 2.8. 2 juv og en voksen, hvilket er de sidste iagttagelser ved Vest Stadil fjord.

De sidste iagttagelser viser, at der således også var unger ved Vest Stadil fjord, det kan selvfølgelig godt være fuglene fra Husby sø, men grundet yngleaktivitet/angreb på eventuelle fjender over en ret lang periode 14.6 til 29.7. ”krydse vi fingre for”, at der også var held her og at der måske kom 2 unger på vingerne ved Vest Stadil fjord også!

Indsamling af flåder

Projektets flåder blev indsamlet 7. oktober ved Vest Stadil fjord. Ved Husby sø har Elisabeth Borch og Niels Christian Knygsand Rønhøj igen hentet flåderne ind og opmagasinerer dem til næste år.

Sortterne besøg – andre lokaliteter i Vestjylland

I det øvrige Vestjylland har der været Sortterne på flere lokaliteter, interessante observationer fra DOF-basen nævnes her:

- Gødstrup sø – hele 38 fu 25.7.

Til iagttagelsen står der flg. – ref. Carsten Gøges Laursen, Herning

Dumpede pludseligt ned fra det grå i forb. med kraftigt regnvejr. Fouragerende. Tog af og til højde og fangede insekter. En lille gruppe forsvandt retning SV. Blandet flok af 1K og AD fugle i overgangsdragt. Ved 16:30 tiden sås fortsat omkring 30 fugle.

På DOF-basen kan man tillige se nogle ganske udmærkede foto af fuglene: (striben herunder taget af Carsten Gøges Laursen)

Der er set 1 of fugl d. 26.7. på lokaliteten, men ellers var de væk igen.

Sjældent med så mange Sortterner i Vestjylland. I DOF-basen er der kun nogle store forekomster på Tipperne i 1994, 1996, 1997 og 1999, samt 1 ved Husby sø fra 1970, som er større end de 38 fugle her i 2022, så bestemt usædvanligt og et interessant spørgsmål, som vi ikke får svar på: Hvor de kom fra?

- Bølling sø

Denne lokalitet fik også besøg d. 25.7. af 12 Sortterner og dagen efter var der 10 fugle. 1 – 2 fugle opholdt sig efterfølgende på lokaliteten frem til 6.8.

- Bækbygård strand – 1 S 6.10. er en sen sidste fugl i Vestjylland og også den allersidste i Danmark i 2022.

Afrunding 2022

- Der blev udlagt Sortterne rede flåder i Mellemdyb, Vest Stadil fjord og Husby sø,
- Dejligt med succes begge steder "Alle gode gange 5"
- Maximum antal fugle – 8 – 10 ved Husby sø og max. 6 ynglefugle ved Vest Stadil fjord.
- Vi har stadig ikke tilbudt en offentlig tur
- Fællesmøde februar eller marts 2023 eller møde i forbindelse med udlægning af rede flåder ved Vest Stadil fjord.
- Sortterne yngede i Husby på en større flåde, det så ud til der lå 2 par på den 30.6. ved droneoverflyvningen, så antagelig skal vi have flere af de store fabrikeret til udlægning på de 2 lokaliteter.
- Hvis projektets observationer/DOF-basen og konklusioner er korrekte og vi tager de optimistiske briller på, så tyder det på, at der kom 4 – 6 unger på vingerne ved Husby sø og 2 ved Vest Stadil fjord, hvilket vil sige mellem 1,2 og 1,6 unge pr. par og det er rigtig flot! Hvilket gør:
- At takket være årets succes, er vi nødt til at forsætte projektet 😊
- Projektansøgning til bestyrelsen i DOF-Vestjylland i starten af 2023.
- Vi har ansøgt og fået bevilget en pulje fra Isobro 😊 til indkøb af en drone, som skal bruges i projektet i 2023, så det bliver forhåbentlig også en spændende forsættelse i det nye år, nu da Sortternene endelig har fundet ud at tage imod vores håndsækning og udnyttet den, som vi håbede på i 2018 da vi opstartede "Sortterneprojektet" i Vestjylland.
- Takket være et kommende droneindkøb, må 2023 målet være at vi med egne øjne får set vestjyske Sortterneunger og i bedste fald kan få taget et "drone-foto" af dette.
- Sortterne-gruppen har kontakt til Holstebro kommune omkring tiltag til afgræsning/hegning af arealer ned til Husby sø for om muligt at kunne få etableret nogle fenner, hvor der kan skabes såkaldte "blå bånd", hvilket vil sige at hegningen sættes så langt ude, at kreaturerne kan vade lidt ud i zonen mellem græs og sø og derved holde vegetationen i ave, hvilket giver et mere lysåbent "sumpområde, som er attraktiv for flere sårbare eng og sumpfuglearter, bl.a. fordi sådanne steder er med til at generere større insektliv, som bl.a. guldsmede, vandnymfer mv. Der er afholdes et møde med Holstebro kommune derom en gang i januar.

Øvrige foto uden undertekst: Lars HH

Kort resume fra de øvrige 2 ynglelokaliteter i Danmark

Sønderjylland:

Jesper Tofft

I Magisterkogen i Tøndermarsken har 2022 været et rigtig godt år med knap 60 par og måske op til 75 unger.

30.6. blev der registreret hele 170 Sortterner, heraf knap 50 unger, hvoraf over 30 var flyvefærdige.

Det går rigtig godt i disse år for Sortternerne i Tøndermarsken, parantallet stiger hvert år og mange udflyjner unger. 😊

Vejlerne:

Sortterne bestanden i Vejlerne er desværre nedadgående, hvilket skyldes mislykkede yngleforsøg år efter år.

Fra 2017 til 2020 har yngle bestanden ligget mellem 20 og 24 par, i 2021 var der omkring 16 par, som dog endelig fik 13 unger på vingerne.

I 2022 var max. antallet 27 ynglefugle i flg. DOF-basen, hvilket indikerer 12 – 13 par, så stor nedgang og det lykkedes heller ikke at få unger på vingerne i år heller, da ynglefuglene opgav kolonien omkring 25.7.

I Vejlerne bliver der også udlagt rede flåder, men de har aldrig været benyttet.